

Fehér
Imre

BUDAPEST ÉS KÖRNYÉKE ERDŐTELEPÍTÉSI PROGRAMTERVE

Budapest zöldterület-ellátottsága összességében véve hiányos és területi elosztása aránytalan. Ez tette szükségessé „Budapest és környéke erdőtelepítési programterv”-nek kidolgozását. A programtervet a Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium és a Fővárosi Tanács megállapodása alapján az Állami Erdőrendezősegek Műszaki Irodája készítette el.

A programnak az a célja, hogy az erdőkből és fásításokból olyan gyűrű alakuljon a főváros körül, amely a káros környezeti hatásokat csökkenti, továbbá a hétvégi pihenésre, napi felüdülésre lehetőséget teremt. A célját természet-szerűen csak a főváros területén megoldani nem lehet, ezért a vizsgálatokba a tervezők a főváros területén kívül az agglomeráció 26 községét is bevonták és így a tervezéssel 127 000 ha területet érintettek.

A tervezés irányadó mértéke 30 m²/fő pihenőerdő, 40—50 ha/10 000 fő sétá- és kiránduló-erdő, valamint 0,5 ha véderdő/1 ha ipari terület. A programterv a pesti oldalon 9500 ha-on (ebből a fővárost 5100 ha érinti), a budai oldalon 4400 ha-on (ebből a fővárost 450 ha érinti) tárja fel új erdők és fásítások létesítésének lehetőségét. E szerint Budapest közigazgatási területén és környezetében meglévő 20 000 ha erdőn kívül további 13 900 ha új erdő teljesítené a programtervben levezetett és részletes elemzések alapján meghatározott kommunális szolgáltatásokat, amelyekre a főváros az erdőktől elvár. A programterv megvalósítását 2000-ig irányozta elő, így évi 500—600 ha erdősítési ütemet kíván.

A tervezett erdőkben és a tervezési területbe eső, meglévő erdőkben jóléti gazdálkodást kell folytatni. A zöldövezet erdei elsődlegesen környezetvédelmi, szociális, üdülési feladatokat látnak el és ennek kell alárendelni a gazdasági funkciót, vagyis a fatermesztést. Külön ki kell emelni az aktív tájvédelmet, a táj természetes arculatának megőrzését az emberi beavatkozás során létrejött tájsebek, bányák, szeméttelpek stb. eltakarását, az erdőnek, mint a tájrendezés egyik legfontosabb tényezőjének felhasználásával még abban az esetben is, ha néhány újságíró ezt demagóg módon, elferdítve, gúny tárgyává teszi („Magyar Nemzet: Csodálatos zöld fal”). A jóléti erdőgazdálkodás lényegéből fakad, hogy ezeknek az erdőknek esztétikailag szép környezetet kell nyújtaniuk. Az esztétikailag szép környezetet a fajok helyes megválasztása is jelenti.

A faállományok fajgazdagsága, sokszínűsége eredményezheti az állóképesség, tartamasság követelményei mellett a változatos, több szintű, természet-szerű erdőt, amely mind a védelmi, mind a kiránduló értékét nagymértékben növeli. A *pesti oldal* erdőterülete jórészt új keletű — főleg akácos — kultúrerdő. Az ősi erdőtársulásokat a mezőgazdaság és lakóterületek terjeszkedése kiszorította, illetve a háborús kitermelések megzavarták. Az akác parkerdőnek alkalmatlan. Ezért megkezdtük az akácok fafajcserés felújítását. A jobb termőhelyeken főleg tölgytípusú, a tápanyagban szegény, vagy gyenge homokterületeken pedig erdeifenyő állományok kialakítására kerül sor. Elegyítésre

a szürkenyár, nyár, vöröstölgy, mezei juhar, ezüst- és kislevelű hárs, az ostorfa, sajmegegy és általában a vadgyümölcs-fafajok, valamint a cserjék számtalan fajtája jön számításba. A *budai oldalon* a legfontosabb őshonos fajok — amelyeknek a természetszerű erdőállományuk fenntartásához a jövőben is kiemelt szerepet kell biztosítani — a kocsánytalan tölgy, molyhos tölgy, cser, bükk, gyertyán, virágos kőris, kislevelű hárs, mezei szil, vadcsereesznye, sajmegegy, a berkenyék és cserjék széles választéka.

A főváros és a környező agglomeráció erdőszültségére, zöldfelületi ellátottságára ma a szerkezeti aránytalanság jellemző. A főváros területének budai oldala és a jobb parti községek erdőinek a várost félkör alakban átélő, mélyen behatoló ékszerkezetének 15%-os, illetve 25%-os az erdőszültségi területaránya. Ezzel szemben a főváros területének pesti oldala, a bal parti települések erdőszültségi százaléka alacsony, csupán 5%-os, illetve 8%-os, sőt, itt a zöldövezeti napi üdülést, valamint különböző védelmi funkciókat ellátó szerkezeti részek szinte teljesen hiányoznak. A zöldövezeti terv egyik alapvető feladata, hogy új erdők telepítésével, a szerkezeti aránytalanságot mérsékelje. Másfelől az a cél, hogy a meglévő erdők és zöldterületek üdülő és környezetvédelmi értékét fokozzák.

A vázolt igények és feladatok ismeretében készült el annak a gyűrűs-sugaras szerkezetet alkotó rendszernek a terve, amely szervesen kapcsolódik a külső körút — a tervezett városi autópálya — mentén elhelyezkedő, városi láncolatot alkotó zöldfelületi egységekkel: Margitsziget, Városliget, Népliget, Gellérthegy, Városmajor. A főváros zöldövezeti rendszere lényegében három egységből, a külső zöldövezetből, a belső zöldövből és az összekötő zóldsávokból tevődik össze.

A külső zöldöv

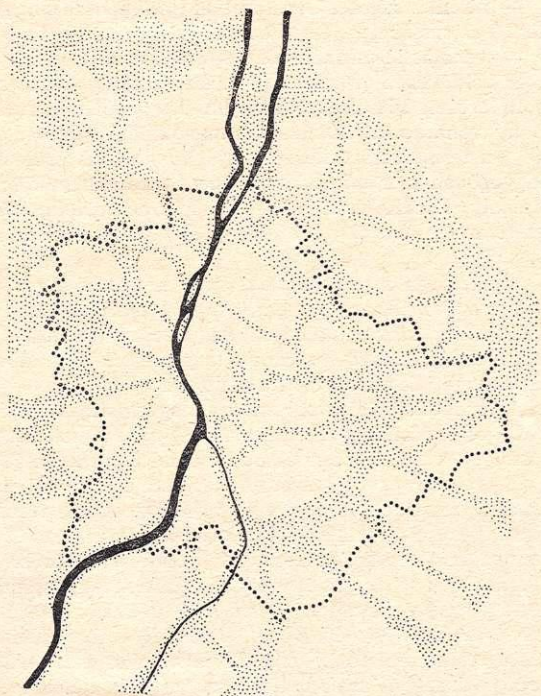
észak-északnyugati részét a Pilis-hegység déli nyúlványai, nyugati oldalát a budai hegyek erdőkoszorúja alkotják. A pesti oldalon a Göd—Csomád—Kerepes—péceli erdővonulat alkotja a külső zöldöv keleti felét. Itt a tervezés alá vont terület nagy vonalakban követi a budapesti agglomeráció határát. A külső zöldöv feladata rendkívül sokrétű. Az észak-északnyugati szelek mérséklésén kívül mint oxigéntermelő bázis is jelentős, de talajvédelmi, klímajavító, csapadékvisszatartó szerepe sem alárendeltebb. Itt helyezkednek el azok a séta- és kirándulóerdők, amelyek a lakosság hétfégi és szabadságidején való pihenését, üdülését szolgálják. Tájképi jelentőségük is nagy, mert ezek foglalják zöld keretbe a fővárost. Közvetlen kapcsolatot képeznek a környező nagy erdőségekkel, a Pilissel, Börzsönnyel, gödöllői erdőkkel.

A belső zöldöv

közvetlenül a beépített területek határán, a koncentrált lakásépítés területei mellett húzódik. A nyugati oldalon a meglévő budai pihenőerdők, a pesti oldalon a tervezettek képezik a vázát. Az egyes pihenőerdő-tömbök összeköttetését a patakok mentén húzódó ligetes fásítások teremtik meg. A belső zöldöv fő funkciója a napi és hétfégi üdülés. Itt helyezkednek el a 30 percen belül megközelíthető pihenőerdők. Jelentős feladatuk ezeknek az erdőknek a levegő tisztítása, a szélfogás, a lakótelepeknek a mezőgazdasági területektől való lehatárolása és a patakok mentén a hordalék felfogása is. A lakóterületekhez kapcsolódó zöld környezet pszichikai-esztétikai hatása sem elhanyagolható.

Az összekötő zöldsávok

a külső zöldöv jó levegőjét szállítják a belső, lakott területekre, ezenkívül mint kiránduló-folyosók, zaj-, porszűrő erdők is jelentős szerepet kapnak. Esztétikai hatásuk is nagy, mert a főváros fogadási szakaszain ezek nyújtják az ideérkezőknek az első benyomást. Az összekötő erdősávok a közlekedési utak, vasútvonalak, patakok mentén alakíthatók ki.

*Budapest tervezett zöld-
övezetének szerkezete*

A zöldövezet jelentős tényezői azok a szőlő-gyümölcssterületek, amelyek a zöldövezetbe ékelődve vagy azokhoz kapcsolódva levegőtisztító, tájképváltoztató funkciókat látnak el. Az ismertetett zöldövezeti séma tiszta szerkezete természetesen nem alakítható ki mindenütt teljesen, így Budapest déli részén a külső zöldövezet csak a váza valósítható meg. Hosszabb távlatban azonban a zöldövezet tovább fejleszthető és kialakítható a kívánt állapot.

A zöldövezeti program a szerkezeti megvalósításon túlmenően vizsgálta a területszerzés és megvalósítás lehetőségeit is. Elsősorban a következő területi lehetőségeket vettük figyelembe:

- beépített területek közé ékelte vagy azok mellett húzódo, urbanus (szemét, törmelék stb.) talajú területek (a pesti oldal nagy része),
- felhagyott bányaterületek, bányahányók, téglagyári agyaggyerő helyek (Kőbánya, Pestlőrinc stb.),

- kopárok (Dobogó, Tétényi fennsík stb.),
- rossz termőhelyi viszonyokkal rendelkező mezőgazdasági területek,
- kis vízfolyások felső szakaszai,
- nagyobb vízfolyások mente (Szilas-patak, Rákos-patak stb.),
- közműterületek védőterületei (Szentendrei-sziget, Csepel-sziget Duna-parti szakaszai, pestűjhelyi tervezett vízmű stb.),
- üdülőterületek előterei (pl. Csepel-sziget, Dunaharaszti, Újpest, Dunakeszi stb.),
- intenzív zöldterületek helyei (pl. káposztásmegyeri tervezett lakótelep mellett, Pesterzsébeten, Óbudán stb.),
- vonalas létesítmények (út- és vasút mente).

A zöldövezeti program természetszerűleg nem valósítható meg csak a felsorolt területi lehetőségek alapján. Meg kell mondani, hogy a területszerzés néhány vonatkozásban nehezen megoldható feladat. A tervezett zöldövezet közel 50⁰/₀-a termelőszövetkezet tulajdonában álló területre esik, amelyek erdősítése lényegében a mezőgazdasági üzem termelésének felszámolását jelenti. Nagyon komoly, körületekintő módon kellett a területbiztosítás témáját megközelíteni, mert esetenként alapvető üzemi és városi érdekek összeütközésére került volna sor.

Sajátossága a programnak, hogy nemcsak állami erdőket kíván a zöldövezet szolgálatába állítani, hanem igényli a mezőgazdasági termelőszövetkezetek megértő, aktív közreműködését. Alapvetően elismerőleg kell megemlékezni arról, hogy a termelőszövetkezetek megértették a zöldövezeti program jelentőségét és támogatják annak megvalósulását.

Az erdőtelepítési programterv megvalósítása esetén a pesti oldalon a jelenleg 8,6⁰/₀-os erdősültség elérné a 21,8⁰/₀-ot, megszüntetve azt a nagyfokú aránytalanságot, amely a pesti és budai oldal 8,6, illetve 23⁰/₀-a között jelenleg fennáll.

A programterv egyaránt belterületi és külterületi erdőtelepítést is előírnyozott. A belterületi erdőtelepítés a Fővárosi Kertészeti Vállalattal közösen elkészített program alapján konkrétan folyik. Ennek mértéke természetszerűleg nem a nagy számokhoz szokott gondolati szférába tartozik, mert egy-egy helyen fél ha-tól 10 ha-ig terjedő lehetőségek vannak. A külterületi részen nagyobb nagyságrendben — az V. ötéves tervben 1000 ha-ban — irányoztunk elő erdőtelepítést. Az V. ötéves tervi erdőtelepítésből az 1976. évi 200 ha-os ütem területe biztosított, a talajelőkészítés megkezdődött. A Pilisi Állami Parkerdőgazdaság és azok a mezőgazdasági termelőszövetkezetek, amelyeknek zöldterületén 1976. évben, illetve az V. ötéves tervben erdőtelepítést irányoztunk elő, *egyszerű gazdasági társulást* hoztak létre az erdőtelepítés megvalósítására. A Parkerdőgazdaság gesztorsága alatt létrehozott társaság adja a területet, az egységes erdőtelepítési és ápolási munkát. Megítélésünk szerint ez a forma esetleges későbbi, további finomításokkal alkalmas a programterv végrehajtására.

A KISZ Központi Bizottság képviselői jelezték, hogy védnökséget vállalnak a főváros fásítási és erdőtelepítési célkitűzéseinek megvalósítása felett. Felajánlották a fiatalok konkrét, aktív részvételét a fásítási feladatok megoldásában. Méltó a KISZ fiatalok céljaihoz a nagyarányú, a jövőt szolgáló programba való bekapcsolódás. Bízunk benne, hogy az ezredfordulón a mostani fiatalok helyünkbe lépve megelégedéssel fogják nyugtázni saját maguk sikeres munkáját.